

Redacția și Administrația:
Budapesta, VIII, Conti-utca 4.

Aci sunt a să trimitte tot
felul de scrisori, cereri și
bani. Tot aci să primesc
anunciuri cu prețurile cele
mai moderate.

Un numar 8 fileri.

A DE VERUL

ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT DIN UNGARIA

ABONAMENTUL:

Pentru Austro-Ungaria:

Pe 1 an — 4 coroane
Pe 1/2 an — 2 coroane
Pe un 1/4 an — 1 coroană

Pentru strălăutate:

Pe 1 an — 6 coroane

Pentru America:

Pe 1 an — 2 dolari

Foaie pentru poporul muncitor român.

Redactată de un comitet.

Apare în fiecare Vineri.

Unde nu-i foc, fum nu iese...

Confratele nostru „Népszava“ află din istorie demn de crezare și bine informat, că ministrul cultelor și de instrucție publică, contele Zichy János, nu mai e dispus să urmeze orbește politica lui Lukács, și în cazul când șeful actualului cabinet nu va reuși să încheie o pace durabilă cu opoziția, va ieși din minister. Iată mai jos și alte amănunte importante asupra neînțelegerilor ce s'au iscat în sânul guvernului.

Consiliul de ministri ce s'a ținut săptămâna trecută, a durat aproape două ceasuri. După rezolvirea diferitelor chestiuni ce țin de ministere, contele Zichy s'a sculat, și fără cruțare a atacat întreaga politică a lui Lukács. A protestat contra sistemului de teroare introdus de șeful guvernului în țară și care pare să nu mai ia sfârșit. Cu indignare a vorbit ministrul Zichy de ținuta lui Lukács, care a găsit cu cale ca în discursul său din Aiud să anunțe că va menține mai departe cărmuirea tiranică și violența în parlament. Zichy a observat apoi, că avea credința că șeful guvernului va arăta în vorbirea sa din Aiud cum anume crede el că se va ajunge la o înțelegere pașnică cu partidele opoziționiste, — dar Lukács a vorbit numai de război, și nu de pace. De aceea, el, Zichy, osândeste această ținută a lui Lukács. A mai declarat ministrul cultelor în acel sfat al guvernului, că dânsul a aprobat politica ministrului președinte numai până la 4 Iunie, iar ceia ce a urmat de atunci încolo, votarea legilor militare cu ajutorul volniciei poliției și a jandarmiei — l'a scandalizat și pe dânsul și de aceea nu a mai luat parte de atunci la ședințele parlamentului. Lukács văzând această rezervă a colegului său de minister, a trimis la acesta pe fostul ministru președinte Khuen Hedervary, ca să stăruie pe

lângă dânsul, ca să nu demonstreze contra guvernului în aceste momente critice. Zichy a răspuns, că nu se poate indentifica cu politica despotică. Khuen Hedervay l'a rugat atunci ca cel puțin să nu demisioneze îndată, căci s'ar produce o întreagă zăpăcială și o mare amărăciune în partidul guvernamental.

Ministrul cultelor a primit propunerea lui Khuen Hedervay dar cu condițiunea ca negreșit la toamnă, șeful guvernului să facă pace cu celelalte partide, iar parlamentul să lucreze, fără sprijinul baionetelor jandarmilor și fără regulamentul tiranic votat în pripă la sfârșitul sesiunii parlamentare din vara aceasta. Lukács a promis în senzul acesta.

Dar, ministrul Zichy s'a încredințat că tot ce promite Lukács, nu face nici două parale, și că e hotărât să continue cu politica banditească la care l'a împins Tisza. De aceea s'a hotărât să se înfățișeze înaintea împăratului-rege și să-i destăinuiească adevărata situație ce domnește în Ungaria. Și într'adevăr, Zichy a fost în audiență la monarh, și i-a vorbit răspicat asupra urmărilor dezastruoase ce poate avea pentru Ungaria și monarhia întreagă prelungirea la nesfârșit a absolutismului guvernamental și terorismului parlamentar. Regele s'a arătat foarte surprins, când ministrul Zichy i-a împărtășit intențiunea lui Lukács, de a împiedica iară prin jandarmi pe deputații opoziționiști să-și spună cuvântul în parlament și că reforma electorală voințe s'o voteze tot în grabă, așa cum îi taie capul și fără concursul celorlalte partide.

La aceasta, împăratul-rege l'a asigurat pe ministrul cultelor că nu va îngădui nici de cum ca o lege atât de importantă, ca votul universal, să fie votată sub scutul jandarmilor. La rugarea lui Zichy, ca monarhul să-i primească demisiunea, regele i-a cerut să mai rămâie în minister cel puțin până la votarea bugetului țării.

În chipul acesta, ministru Zichy a împărtășit celorlalți colegi din guvern felul cum a decurs audiența sa la împăratul-rege. Istoria aceasta a provocat o adâncă amărăciune la toți ministri. Mai ales când Zichy a spus că rămâne în minister numai până la votarea bugetului, și în acest timp la nici un caz nu se va solidariza cu volnicile guvernului — declarațiile acestea l-a necăjit tare mult pe Lukács, care cu fața palidă, s'a sculat, cercând să-l convingă pe Zichy să renunțe la hotărârea sa. Zichy a răspuns însă: Cu neputință. Căile ni s'au despărțit, dela darea de seamă din Aiud.

Acestea sunt prețioasele amănunte ce le-a putut afla organul nostru central „Népszava“ din sferele autorizate, despre neînțelegerile din sânul guvernului. Foile stăpânirii s'au și grăbit să desminte aceste destăinuri, declarând că știu dela Lukács și Zichy că nici un cuvânt nu-i adevărat.

Nu-i pentru întâia dată, când gazetele guvernamentale desmint știri și fapte ce nu convin celor interesați. Dar de repetate ori s'a putut vedea cum guvernul desminte „energic“ fapte constatate de mult ca absolut adevărate, așa că desmintirea poate fi socotită ca o întărire a știrilor publicate.

Și apoi vorba românului: Unde nu-i foc, fum nu iese. Toate cele istorisite mai sus, — e cu neputință să fie iscodite de fantazia unui gazetar. Ci sunt fapte cari au partea lor de adevăr. Căci nu se poate că în sânul guvernului și a partidului sau să nu se afle măcar unul, care să se scârbească odată de politica asta cu jandarmul, de setea asta după tiranie și teroare, de nebulnia unui Tisza care din toată Ungaria ar vrea să facă o casă de nebuni. Trebuia să se ivească chiar din sânul lor omul care să strige: Destul! Și dacă acesta e un ministru, ca Zichy, cu atât mai bine. Hotărât lucru, zilele guvernului sunt numărate.

P. CERNA.

ZILE DE DURERE.

Departa n țara holdelor bogate,
Acolo unde foamea e regină,
Au fost furtuni — și sânge fără vină,
Dela bordeie până la palate...

Iar astăzi, pare liniște deplină;
Dar din adânc vin glasuri înecate,
Vin rugi, blesteme, cereri de dreptate...
Drumeții trec grăbiți — și se închină.

— O, soare al iubirii, soare sfinte!
Pân' nu pătrunde vechile morminte,
Răsai deasupra sângeului bogat!

Usucă iute câmpurile roșii,
Să nu priceapă n groapa lor strămoșii
Al cui a fost — și cine l'a vărsat.

A. BRISBANE.

BLESTEMUL SĂRĂCIEI.

Tineri și bătrâni se luptă azi în contra sărăciei în așa fel de pare că s'ar lupta în contra robiei, dacă în adevăr ar exista ro-

bia. Să întrebăm pe oamenii bătrâni și experimentați și toți vor răspunde că sărăcia este blestemul cel mai mare. Nu este nevoie de bogăție pentru fericire, ci o scăpare de mizerie care sugrumă; de mizeria care e cauza grijiilor amărâte, de mizeria care face rob pe un om și'l silește să atârne de un altul, care posedă în oarecare grad acei dolari necesari fericirii.

Mulți vor fi văzut în viața lor tablouri, cari oglindesc comerțul de odinioară de robi și fixează pentru totdeauna acea scenă când nenorocii negrii, presimțind fatalitatea lor se refugiază dinaintea comercianților de sclavi, cari nu știau altceva decât să plesnească cu pocnituri din bicele lor. Aceste scene sunt și rămân fixate pentru totdeauna nu numai prin cărți, dar și prin peneluri maestre. Astfel ar trebui să se salveze oamenii și azi dinaintea sărăciei, care este echivalentă cu sclavia de odinioară. Brațele osoase ale sărăciei se întrezăresc deasupra noastră a tuturor. Fiecare om este amenințat de o potrivă de această pacoste și, în adevăr, numai acela poate scăpa din viltuarea mizeriei, ce înghite totul, care știe să-și aranjeze viața în modul cel mai înțelept.

Cuvântul „morgage“ (sarcină datoriei), care în realitate însemnează „devoțiune pentru moarte“, este blestemul și fatalitatea multor vetre, și a multor vieți omenesti. Ea face fără adăpost pe bărbați, femeile și pe copii. Gonește în stradă pe cei prea bătrâni. E tocmai așa de fără milă, vulgară și crudă ca în timpurile vechi, antice, când datornicii cari nu-și puteau plăti datoriile, erau duși la moarte. Moartea în multe cazuri ar fi, poate, mai îndurătoare și mai puțin dureroasă, dacă nu ne-ar apăra sarcini și datorii, în contra cărora ne luptăm de ani întregi, plătind dobânzi și... sperăm. Pentru ca pe urmă să fim nevoiți a renunța la lupta înegală sub toate raporturile.

Să ținem la o parte de noi sărăcia, să nu intrăm în datorii. Să ne gândim bine că dolarul pe care azi, mâine sau poimaine îl cheltuim cu atâta ușurință, — mai târziu vine vremea că el să constituie independența noastră și ne va da însușirea necesară, ca să putem dispune de timpul nostru și noi înșine să ne dirigim soarta. Bani suficienți însemnează libertate și neatârănare, și ne dă dreptul să privim cu curaj la ori cine. Iar sărăcia și datoria însemnează sclavie, preocupări istovitoare și umilintă pentru viitor.

Viața politică și socială.

IN ȚARĂ.

A reînceput seria adunărilor populare. — Ce cred deputații guvernamentali, și ce spun deputații opoziționiști. — Frații Tisza glăsuiesc Bihorului. — Ce va aduce toamna. — Punctul de vedere al naționaliștilor români.

Duminecă 25 August st. n. au avut loc zece adunări populare, convocate parte de guvernamentali, parte de opoziționiști și una de partidul național român.

• In Salontă-mare au vorbit cei doi frați Tisza, sub scutul jandarmilor. Bieții grofi au tremurat totuși de pielea lor, căci din mulțimea adunată, se ridicau mereu glasuri de mânie, strigăte de „jos Tisza”, „Trăiască votul universal, egal, secret”, „Trăiască Justh”. Dacă n'ar fi intervenit jandarmii cari cu forță brutală să îndepărteze pe „turburători” cei doi grofi atotputernici ar fi sferit'o rău de tot. Atât ei cât și vice-președintele Camerei, Jankovich care a vorbit la Ipolyság, cât și deputații guvernamentali Alexandru Erdely în Bán, George Lukács în Giula, Petru Ertsey în Beretyóujfalu și Iosif Telegdi, — cu toții au cântat pe aceeași strună. Au dat glas bucuriei lor că obstrucția a fost înfrântă în parlament, că prin aceasta „puterea și cinstea parlamentului și a poporului ungar au fost salvate”. Lupta trebuie continuată, odată ce a fost începută — a spus Tisza Pišta — „până ce ne vom asigura pe temelii sigure bunurile sfinte ale națiunii”. Pacea va avea loc numai atunci — a spus Jankovich — dacă opoziția își va schimba ținuta, va înceta obstrucția, și nu va mai avea pretenția ca să i-se deie capul lui Lukács și a lui Tisza. Majoritatea guvernamentală nu poate să renunțe la astfel de capete prețioase ca ale armeanului Lukács și ale grofului Tisza. În sfârșit toată banda asta de vorbitori guvernamentali s'au încercat să arăte bunătățile legilor militare, iar în ce privește reforma electorală, se va face numai cu condiția ca supremația (intâietatea) nației maghiare să fie asigurate, iar cei cu carte, să aibă mai multe drepturi decât cei fără carte.

Vorbitorii opoziției însă au arătat cât de îmbătați sunt acum cei din șleahța guvernamentală în urma succesului sălbătăciilor și terorismului lor — și acum nu doresc altceva decât să urmeze pe aceiaș cale. În adunarea populară din Galontă, contele Károly, a observat, că e de mirat cum de nu se ridică din șirurile partidului guvernamental

al muncii, unul care să strige: *Încetați odată!* Mereu se cere dela opoziție, ca să devie mai blajină. Dar nu vede lumea, că partidul guvernamental nu s'a mulțumit numai pentru reformele militare să se folosească de teroare — ci pofta le-a venit mâncând — și de aceea vor să ridice teroarea și brutalitatea la sistemă. O pace nu se poate înfăptui cu oameni ca Lukács și Tisza, cari personifică sistemul violenței și vor să prelungescă la nesfârșit acest sistem. Răvna opoziției e să se creeze o nouă situație, care să dea putința unei rezolvări pacifice a votului universal. Situația aceasta se poate crea prin repararea ilegalităților săvârșite. Iar reforma electorală va crea Ungaria cea nouă.

Din vorbirea contelui Batthyány ținut tot la Galontă, se poate vedea ce ne va aduce toamna politică. Opoziția — a spus vice-președintele partidului justhișt — dorește pace — dar guvernul nu răspunde cu sinceritate la această dorință. Opoziția nu se va supune unei legi cari îi restrânge libertatea cuvântului și de acțiune în parlament. Nici armata, nici jandarmeria nu va fi îndejuns pentru a înăbuși lupta ce se va isca. Impotriva violenței, a puterii brutale — este îngăduit orice mijloc de apărare, chiar și omorârea unui om — și este datorია tuturor să apere instituțiile și drepturile constituționale.

Criza politică se poate rezolva numai în felul ca constituția slabă de azi să fie înțărîtă de una nouă. Pentru aceasta e de lipsă introducerea votului universal, egal, secret și pe comune. În această chestiune, opoziția e unită-astăzi. Opoziția cere votarea secretă ca să se asigure desăvârșita neatărnare a alegătorului.

În rezoluția votată în adunările din Szempcz și Galontă se spune între altele că o rezolvare a crizei politice poate avea loc numai când Lukács și Tisza se vor retrage dela cârm.

Tot Duminecă, partidul național român și-a ținut prima adunare populară de când cu evenimentele politice din urmă. La Heandamare, deputatul cercului dr. Teodor Mihali și-a ținut darea de seamă înaintea alegătorilor săi. D-sa a declarat, că nu poate fi nici o îndoială de ținuta partidului național român față de guvernul lui Lukács, căci la venirea sa la putere, dr. Mihali în parlament a declarat că nu are încredere în acest guvern nou al cărui șef spune că va urma sistemul politic al vechilor guverne iar în chestia votului universal voiește numai să asigure favoruri poporului maghiar.

Faptele din urmă petrecute în parlament a și mai mărit desprețul naționalităților față

puțin însemnează a câștiga mai mult. Dacă omul nu-și risipește câștigul în orele sale libere, ci se dedă studiului și meditației, — el va simți imediat creșterea și înălțarea puterii sale de muncă și de câștig.

Să nu uităm, că majoritatea oamenilor duc o viață grea, între gânduri cari torturează de o potrivă trupul și sufletul, dintr'o zi într'alta, — fiindcă este ușor să faci datorii, dar este greu să scapi de ele. Nu poate să treacă o zi, fără să fim ademeniți să cheltuim bani pe cutare și cutare.

Fiecare are nevoie, într'un timp oare care, de o pălărie nouă; o cumpără, căci crede, că și el trebuie să cheltuiască atâta pe pălărie, ca și altul. Mulți oameni cred că trebuie să se îmbrace și să poarte haine ca altul. Milioane și milioane de tineri se gâdesc și cred, că trebuie să bea dacă li se oferă vre-o băntură și că sunt datori să dea revanșă, că așa este uzul. Și mulți, foarte mulți oameni cu familie sunt săraci, fiindcă vor să trăiască și ei ca alții, cari au de unde.

Să judece fiecare, că dacă afacerile ti sunt regulate, dacă nu este dator nimănui cu nici un ban, — toată lumea îl va iubi,

de acest guvern, prin teroarea sa, prin provocările sale continue — aduce nu numai anarhie în viața politică ci și în viața economică. În rezoluția votată, partidul național român osândește politica tiranică a lui Lukács-Tisza, cere înfăptuirea fără amânare a votului universal larg și cinstit și anunță unirea tuturor naționalităților, a croaților, sârbilor, românilor, slovacilor, într'o singură tabără de luptă contra guvernului.

IN STRĂINĂTATE.

Mișcarea din România contra legei meseriilor.

Comisia sindicatelor a întreprins o agitație în România, contra legei meseriilor, a breslelor, votată anul acesta de parlamentul român, și prin care se lovește în interesele muncitorilor, obligându-i să stea alături cu patronii în corporații și să aibă carnet de lucrători, cari să-i lege și mai mult de patroni. Până acum s'au ținut adunări mari muncitorești, la București, Ploești, Braila, Galați, Teucui, Buzeu, Piatra N., Călărași, Constanța, în care se protestează contra legei breslelor. În toate aceste adunări s'a votat aceiași rezoluțiune:

„Muncitorii ascultând lămurirele date în privința organizării meseriilor și ținând seamă de prevederile constituționale cari ne dau dreptul de asociațiune și nu ne impun obligația de a face parte dintr'o anumită asociație, — resping legea de organizare a meseriilor și declară că vor lupta pentru desființarea ei.

Cer modificarea legei asigurărilor stabilindu-se în mod echitabil cotele, ajutoarele și anii de pensii.

Muncitorii protestează cu toată energia contra somavolnicăilor polițienești din provincie, față de muncitori, și și propun ca prin organizare temeinică să lupte fără preget pentru intronarea libertăților constituționale.

Mișcarea revoluționară rusească.

În alt loc al gazetei, arătăm că la Kronstadt a fost proclamată starea de asediu. În dosul marelor forturi și baterii, menite să apere cel mai mare port de război al Rusiei în potriva dușmanilor din afară, s'a ivit un dușman intern: revoluția. Și guvernul rus a fost nevoit să proclame starea de asediu în momentul când Poincaré, primul ministru al republicii franceze se afla încă pe teritoriul Rusiei astfel că democratul Poincaré a avut ocaziune să și formeze o părere justă asupra binefacerilor autocrației aliatei sale. Măsura guvernului rus dovedește că mișcarea revoluționară a luat proporții uriașe în marina rusă. Zilele acestea se vorbea despre descoperirea unei conspi-

Sărăcia spoliează pe copil de creștere și de educația și din cauza asta urmează ignoranța și boala.

Sărăcia răpește credința și curajul omului gonindu-l în disperare și la beție. Ori unde vom da de oameni răi plătiți și svârcolindu-se în mizerie, — vom găsi tot acolo urmele ignoranței și ale beției.

Acolo unde ne dăm silința să îmbunătățim relațiile, — ușurăm sarcina sărăciei, va scădea beția și ignoranța.

Ori cât de vrăstnici să fim, ori cari ar fi raporturile și obiceiurile noastre, vom putea face ori când două lucruri: putem să îmbunătățim starea noastră, sau putem s'o stricăm.

Tânărul sau tânăra, care acum intră în viață, — poate să și dirijeze soarta.

Numai de ei atârână ca traiul lor să fie independent și să fie mulțumiți, precum să impună stimă la toți. Ori cât de bătrân și de desnădăjduit ar fi cineva nu este târziu să se lupte în contra blestemului sărăciei, care apasă asupra milioanele de oameni. Fiecare poate fi liber și independent, numai să voiască.

Să cheltuim mai puțin, de cum câștigăm și repede ne convingem că a cheltui mai

și îl va stima și îl va prețui, fără a critica hainele modeste în cari se îmbracă. Să nu uităm, că sulimanul, hainele fine, pălărie nouă și ghetele noi nu folosesc nimic ca să ne întărească în poziție și în muncă, atunci când este știut, că nu suntem în stare să le cumpărăm.

Adevărat că este greu a face economii și a ne asigura independența. Dacă aceasta ar fi o treabă ușoară, fiecare om ar putea să fie cu stare bună și independent.

Dar sărăcia totuși se poate evita (ocoli). Și de loc nu este imposibil să fie om liber acela, care n'are teamă de nimeni, care nu este urmărit de nimeni și pe care nu-l stăpânește nimeni.

Numai puținii trăiesc în fericire, independenți de alți oameni, — dar cu atât mai mulți între gânduri grele, temându-se de viitor.

Dar fiecare poate să fie liber, dacă vrea. Acel care își târâște existența în sclavie și umilnță, se gândește veșnic numai la scăparea din acest mediu.

Și, vedeți: la spatele fiecăruia dintre noi se ascunde viitorul care pândeste pe sclavi. (Traducere din englezeste.)

rații a marinarilor, cari voiau să-l prindă pe țar și să-i impună renunțarea la tron. În momentul când se încheia o convenție maritimă franco-rusă, guvernul rus a fost nevoit să ridice perdeaua ce ascundea situația de revoltă în care se găsește marina rusă.

Se știe că mișcarea revoluționară în marina rusă s'a manifestat pentru întâia dată pe vremea războiului ruso-japonez și dacă spiritul revoluționar n'a putut fi distrus până astăzi — aceasta arată că noile idei au pătruns temeinic în armată și marină, iar la aceasta au contribuit și abuzurile ne mai pomenite ce se săvârșeseră în administrația marinei ruse.

Din această cauză Dumă refuzase în diferite rânduri votarea creditelor pentru marină, cerând ca înainte de toate să se purifice administrația. Se zice chiar că țarul aprobase atitudinea Dumei, căci și atotputernicul țar e neputincios față de corupția ce domnește în marina rusă și din această cauză are nevoie de concursul poporului și al opiniei publice.

Dacă marinarii, exasperați de lipsa de hrană și de răul tratament, se revoltă, pe când marile sume destinate apărării naționale se revarsă în buzunarele puternicilor zilei, această stare de lucruri nu se va putea remedia prin proclamarea stărei de asediu. În această stare de degenerare politică se simte nevoie de alte mijloace de îndreptare. Spiritul Potemkiniștilor și al petiționarilor lui Gapon câștigă din ce în ce mai mult teren în marina și în straturile poporului rus și această situație numai atunci se va schimba, când guvernul rus va renunța la sistemul de astăzi, când parlamentul va înceta de a fi un simplu decor, merit a liniști creditorii din afară și de a înlesni încheierea nouilor împrumuturi.

Fierberea în Balcani.

Din oră în oră se schimbă situația în Balcani și cele mai alarmate știri se publică prin toate ziarele, cari prezintă situația în culorile cele mai îngrijitoare.

De astă dată centrul de gravitație al revoluției este în Albania și la hotarele Muntenegrului.

La Constantinopol se fac toate concesiunile posibile, chiar cu sacrificarea demnității și a prestigiului guvernului. Iar la Meshub, spre Salonic, la Coceana și la Podgorița din Muntenegru se înarmează mii de oameni și poartă luptă de guerile cu trupele otomane.

Bandele amenința și Salonicul, amenința chiar și cu detronarea Sultanului. O anarhie periculoasă pretutindeni și o slăbiciune în procederea guvernului.

Toate aceste acțiuni anarhice își au origina lor în oarecari comitete secrete din Centinge, din Novi-Bazar, din Salonic și din celelalte state balcanice.

Conflictele și luptele sângeroase dela granițe se produc aproape sistematic. Iar la demersurile diplomatice, fiecare din statele balcanice răspunde: vrem pace! vrem reforme! vrem împăcarea cu Italia! vrem autonomie!

Și cu toate acestea, ori cât ar căuta revoluționarii balcanici să complice situația, — ei nu vor putea să reușească. Căci toate marile puteri europene s'au declarat de acord pentru menținerea statului-quo (adică a stărei vechi de lucruri) în Balcani și pentru a face serioase demersuri ca Poarta să restabilească odată ordinea și să grăbească a încheia pacea cu Italia.

Acesta va fi rolul cel mare al lui Kiamil pașa, cel mai abil dintre bătrânii oameni de stat în asemenea cestiuni.

De altfel, situația financiară și economică atât a Turciei, cât și a celorlalte state balcanice este atât de gravă, încât nici unul

din ele n'ar putea suporta un război, fie chiar local. Presupunând chiar că lucrurile ar pute să ajungă la războiul local.

Toate marile puteri au primit cu simpatie propunerea contelui Berchtold, și toate au declarat că țin la menținerea statului-quo în Balcani.

România Muncitoare.

România Muncitoare ie și titlul ce'l poartă foaia partidului tovarășilor din România.

Nimemea altul decât locitorul din Ungaria nu e mai bine în măsură să înțeleagă suferințele fără margini, mizeria cumplită, și nenorocirea îngrozitoare a acestei țări balcanice, vecină cu Rusia.

Cum treci granița, prin Predeal și privești câmpurile mănăse de dincolo de munții Carpați, cari despart Ungaria de România, vezi ici și colea câte o căscioară acoperită cu paie, vezi sate ce zac într'o mizerie strânică, vezi câte un orașel sărac și murdar. Cu chipul acesta ai impresia că România — nu-i altceva decât o prelungire a Ungariei. Presupunerea aceasta a omului se întărește încă dacă cercetează Bucureștii. În centrul „Capitalei“ bulevardele neglijate, casele mari al căror exterior pompoș și fals ie bătător la ochii, cafenelele și localurile de plăceri sunt grămadă unelă lângă altele.

Palatele luxoase ale oamenilor îmbogați din uzură, precum și acele ale boierilor, stau la câțiva pași departe de sărăcia îngrozitoare și dureroasă, de murdăria specială orientului. Tabloul acesta caracteristic din afară, este oglindirea sinceră a tuturor lucrurilor ce știm despre împrejurările economice și sociale ale României. „Clasa istorică“ a boierilor, cari sunt mari agrari, au lucrat cu atâta reușită încât puterea și dominația lor până azi pare netulburată și neclintită. Ar fi și păcat de ea. E o specie de oameni excepționali, clasa aceasta istorică.

Ceiace a făcut ea pentru România, i-a dat aceleaș merite ca și ale claselor istorice din Ungaria. Partea cea mai mare din boieri sunt „elemente streine imigrate“. La fel se găsesc destule elemente de acestea și între magnații Ungariei — și aristocrația tuturor țarilor. Moșiile strămoșești nu și le-au câștigat cu ghilotina, sabia, ca cei mai mulți din magnații noștri, ci — după cum ne aminteste tovarășul dr. Racovski într'o carte a sa — la licitațiunea din piața Constantinopolului încă pe timpul când pașii turcești stăpâneau România.

Se vede dar că averile lor au aproape aceiaș origină cinstită și curată, ca și a claselor noastre istorice. Lucrul principal este că boierimea veghează asupra „însemnătății istorice“ a țării. Și aceasta o face cu o iscusință și o energie uriașă. Cu foc și cu fier lucra ea în direcția aceasta, chiar dacă în afară de ea, ori și cine era în curat, că din cauza situației medievale în care a rămas, era gata să cadă țara prada țarizmului rusesc și fără încrușarea săbiilor. În urma convenției din 1858 dela Paris, puterile străine au trebuit să dicteze boierilor feudali reformele cari au devenit absolut de lipsă. La aceasta cu mare greutate s'a putut hotărî „clasa istorică“.

Ceva mai mult, în 1866 au alungat un principe al națiunii, fiindcă a fost bănuț că voiește să elibereze iobagii în mod radical — poate chiar cu sprijin „obstesc și secret“ — lucru ce firește nu se împăca cu „interesul națiunii române“.

Boierii cugetând că o'un domnitor de viță străină pot să iasă mai bine la cale, de oarece vor scăpa, de frica unei uniri a acestui domnitor cu țărănimea, ca să sfarme clasa istorică, au urcat pe tron pe juncărul prusiac Carol. Acest rege, se vede că și îndeplinește meseria foarte bine. Înțelegerea dintre el și clasa istorică e netulburată. A venit cerșitor în țară și astăzi dispune de avere uriașă. Nu de mult și-a zidit un palat de vară la Sinaia care a costat 15 milioane de franci. Acum 30 de ani, locuia vara într'o

mănăstire dela Sinaia cu admirabila sa reșină-poietă. Poporul român însă pierd în mizerie grozavă, în jefuire nemiloasă și barbară și în mijlocul prigonirilor.

Boierii au răspândit știrea în întreaga Europa că în 1864 au „eliberat iobagi de voie bună“. Chiar dacă nu am avea alte date despre eliberarea acestor iobagi, revoluția țăranilor din 1907 cu prilejul căreia boierii au măcelărit 15.000 de oameni, ajunge să ne arată ce fel de eliberare au fost aceea „de voie bună“.

Situația tristă în care a ajuns țăranul român după „desrobirea de voie bună“ tovarășul Gherea, în cartea lui ce a scris despre situația țăranilor români o numește *Neo-iobăgie*.

Naște întrebarea dacă denumirea aceasta cuprinde în sine toată realitatea tristă, în care s'a trezit țăranul român după reformele dela 1864? În 1864 a treia parte a pământului producător a fost împărțit între 467.840 de familii de iobagii. Dacă nu vom lua în considerare că 60.000 familii au căpătat numai loc de casă, atunci în general numai 3-9 hectare de pământ au venit pe familie. De atunci numărul săracilor fără o bucată de pământ este de 700.000.

Celelalte două treimi și le-a ținut ei, brava clasă istorică. În legile aduse în 1864 s'au îngrijit că țăranii și mai departe să rămână legați de pământ și nu numai cu cuvântul ci și de fapt. După lege, țăranul nu-și poate vinde pământul, puținul ce-l are. Iar locul acela cu nici un preț nu-l poate părăsi, iar în altă comună numai atunci se poate învoi la lucru, dacă funcționarul comunei îi dă o adeverință că e „băiat de treabă“. Funcționarul comunei însă este sluga boierului.

În felul acesta și-a asigurat agrarienii și mai departe bratele de muncă de pomană. Dacă țăranul săturat de mizerie, a încercat totuși să dezerteze și nu-l mai pot aduce înapoi, agrarienii chinuesc atunci femeile și copiii cari au rămas acasă. Despre faptele acestea, un scriitor burghez a zis că: „chinuri de felul acesta numai negrii din America de Nord au fost siliți să îndure“.

În împrejurările nouă, situația țăranilor s'a îngreunat. Mai târziu s'a modificat legea din 64 în felul ca țăranii în timpul iernei să fie forțați să lege contractul secerișului. Faptul face ca plata de 20 și 30 fileri pe zi să nu fie o raritate în România.

După revoluția din 1907 domni români au crezut că cea mai urgentă reformă ar fi să organizeze o gardă de 6000 de jandarmi și o armată întreagă de funcționari. Ori hotărârea aceasta luată la un taifos al lor, înseamnă 60 milioane de franci mai multe cheltuieli din bugetul acestei țări sărace, ale cărei școli și instituții folositoare poporului sunt tot atât de rele și cu lipsuri, ca ale noastre.

Este adevărat că și alte reforme s'au făcut după revoluția din 1907. Vre-o 15 legi cu vre-o mie de paragrafe au fabricat parlamentul lor. Gherea scrie despre acestea că nu le cunoaște și nu le respectează nimeni. De altfel sunt absolut fără nici o valoare.

Un critic agrar ocupându-se de administrația română a declarat că „este atât de rea, desfrânată și imorală, încât nu există pereche în nici o țară civilizată din lume“.

După toate acestea e de prisos a mai aminti că foamea e cronică acolo (necurmată) și că băntuie tot felul de boli, iar mortalitatea copiilor e de speriat în țara asta, unde în timp de trei ani de zile 44 oameni au moștenit 130 milioane de franci și unde un boier cu numele Cantacuzino ie posesorul „legal“ al unei averi de 500 milioane de franci.

Calvarul țăranului român este totodată și drumul străduințelor spre progres al muncitorului industrial român.

Cât privește industria României natural, că e slabă, putem zice că o numai de casă, industrial care să desvoltă prin subvenția guvernului. Statistica română arată că 200.000 muncitori sunt ocupați în această industrie

socotită împreună cu femeile și copiii. Je-fuirea țăranilor, plata de 20 fileri pe zi clasa istorică a boierilor consideră acestea ca lucruri foarte firești care se împacă mai bine cu „marca națională“. Noi, ungurii nu trebuie deci să mergem prea departe ca să aflăm pilde spre a înțelege lucrurile acestea.

(Din revista „Socializmus“.)

CRONICA.

— **Conferența partidelor sârbești.** Atenatul guvernului Lukács-Tisza contra autonomiei bisericești sârbești, a avut drept urmare trezirea la luptă a sârbilor din Ungaria și unirea lor într-o singură tabără. Săptămâna trecută toate partidele sârbești din Ungaria și Croația și-au trimis delegați în Budapesta, unde au ținut o conferență. S'a luat hotărâri de a se începe o luptă sistematică contra guvernului, pentru a se obține respectarea autonomiei bisericești sârbești. S'a ales apoi o comisiune care va aranja un mare congres național al sârbilor la 29 August în Neoplanta. Șeful partidului radical sârb, Iasa Tomici, împotriva căruia s'au îndreptat numeroase atacuri din partea sârbilor — a declarat că se retrage din viața politică, pentru a nu fi o piedică la unirea tuturor partidelor sârbești.

— **Apropiata grevă generală în Belgia.** Din Bruxelles (Capitala Belgiei) se anunță că în provinciile Hennegen și Liege se anunță că, lucrătorii de acolo iau măsuri întinse în vederea grevei generale, care va fi executată cu mare hotărâre. Lucrătorii mineri împiedică îngrămădirea de provizii de cărbuni, neprimind munci suplimentare. Din această cauză prețurile cărbunelui s'au urcat. Din străinătate s'au făgăduit lucrătorilor numeroase ajutoare. Lucrătorii cer proclamarea grevei generale în Belgia, în ziua când se va depune în Camera proiectul de modificare (schimbare) a legii electorale.

— **Zburători cari nu știu să zboare.** Pe ziua sfântului Ștefan, era anunțate prin afișe mari pretutindeni, că la Budapesta, pe câmpul aviatic dela Rákos, zburătorii unguri vor arăta ce minuni pot și ei să săvârșească cu mașinile lor de zburat. Și a venit lume grozav de multă, cu trenuri, trăsuri, tramvaie, cu multă cheltuială. Și a fost o desamăgire cumplită. În loc să se înalțe spre cer, „meșterii“ zburători maghiari, tot către pământ porneau cu mașinile lor. Unul și-a frânt nasul, altul mașina. Iar alții nici nu mai cutezau „să zboare“. S'a dovedit astfel că stăpânirea ungară „știe pentru ce“ dă din banii publici peste o sută de mii de coroane la acești strașnici zburători.

— **Kovács rămâne în închisoare.** Senatul de acuză al tablei regești din Budapesta a confirmat hotărârea tribunalului, după care deputatul Kovács, atentatorul grofului Tisza, să rămâie și pe mai departe deținut.

— **Advocații din Brașov contra guvernului.** Camera advocațională din Brașov, în adunarea generală din săptămâna trecută, a primit cu 28 de voturi contra 19, propunerea avocatului Szaecsvay și colegii săi, prin care se protestează contra chipului volnic cum s'au votat acum două luni în parlament, legile militare, și invită pe ministrul de justiție, în calitate sa de păzitor suprem al legilor, să ia măsurile necesare pentru ca legile militare să fie din nou prezentate parlamentului, ca să fie debătute în mod legal.

— **Căsătorie.** Primit vestea că bravul nostru tovarăș Acseste Germany din America, care cu atâta zel să ocupă cu răspândirea idealurilor socialiste în Detroit, Mich, s'a căsătorit, cu tovarășa Maria Turcu din Vezea, (com. Alba-Iulia). Tovarășul A. Germany este originar din Dragoș, (com. Făgăraș). Dorim viață fericită tinerei perechi.

— **Institut pentru educarea copiilor orbi.** Ministrul cultelor din donațiunea lui Nagy Sándor, 100,000 cor., a zidit în Budapesta o clădire școlară unde vor fi primiți până la 50 de copii orbi, în etate de 5—7 ani, fără deosebire de neam, religie sau nație, băieți și fete se vor crește și îngriji gratis. Institutul este situat în (Hungaria körut), colț cu Ida utca Budapest. Se poate adresa ori și cine acolo printr'o carte poștală.

— **Victimele muncii.** Cu prilejul catastrofei dela minele din Bochum (Germania) unde și-au găsit moartea mai mult de 100 de lucrători mineri, s'a publicat în ziarele germane o statistică, care poate fi cu drept cuvânt numită statistica neagră. Este vorba de lanțul fără sfârșit al nenorocirilor cari au secerat din lumea muncitoare mii de ființe în puterea și floarea tinereții, nenorociri cari au aruncat în jale și mizerie mii de familii și au zguduit o lume întreagă prin grozăvia lor.

În ultimele două decenii s'au întâmplat următoarele catastrofe miniere: La 1890 catastrofa din Llanorch (Wales) care a costat viața a 176 de muncitori; la 1892 cea din Tonder (Wales) cu 116 victime; la 1893 cea din Thornbil (Anglia) cu 139 de victime; la 1894 nenorocirile din: Pontpridd cu 286 de victime, din Karwin (Austria) cu 235 din de victime, din Kamphausen cu 181 de victime. La 1902 s'au întâmplat catastrofele din Fraterville cu 200 victime și din Karolinenglueck (Westfalia) cu 119 victime.

Anul 1903 a înregistrat nenorocirea din Hanua (Statele-Unite) cu 175 victime; anul 1906 a înregistrat două mari catastrofe miniere; la Courrières (Franța) care a secerat 1200 de vieți omenești și la Nagasaki (Japonia) care a costat viața a 250 de muncitori. Aceste două nenorociri cari au pus capăt vieții a 1500 de muncitori s'au produs una după alta și au avut darul să deștepte atenția lumii întregi asupra pericolului care pândește zilnic pe muncitorii mineri.

S'au luat măsuri pentru evitarea catastrofei dar, vai! nu s'a putut pune capăt șirului de nenorociri din mine. S'au succedat în anii 1907, 1908, 1909, 1910, 1911 și 1912 catastrofele din Franța, Anglia, Germania, Statele-Unite, catastrofe cari au înregistrat câte 500, 335, 200, 185 victime și cel mai mic număr de victime 74.

În 20 de ani s'au înregistrat 22 mari catastrofe, cari au costat viața a nu mai puțin 5406 muncitori mineri!

Ce crudă este societatea care vrea ca nici un progres să nu se înfăptuiască fără jertfa acelei clase de oameni cari muncesc din zori până în noapte în mine și ateliere, în fabrici și uzine.

Știri mărunte.

— **Albanezii cer detronarea sultanului turc.** Tratatulele ce au urmat între trimeșii guvernului turcesc și șefii albanezilor, cu scopul ca să ia sfârșit răzcoalele în Albania — n'au dus încă la rezultatul dori, Șefii albanezi nu sunt mulțumiți cu concesionile ce li s'au făcut și de aceea au dat poruncă oamenilor lor să continue lupta. Zece mii de revoluționari albanezi se afla în Ueskueb. Au fost trimiși 300.000 soldați turci la Ueskueb spre a opri înaintarea albanezilor. Răsculații cer detronarea sultanului Mohamed al 5-lea, care și ar fi călcat cuvântul. I-se aduce învinuire că bea rachiu și vin până și Vinerea, ziua profetului.

— **Dezertările din marina franceză.** Săptămâna trecută au dezertat 19 marinari de pe vasul de război francez „Marseille“. Marinari rămași pe vapor spun că dezertarea camarazilor lor, a avut loc din cauza asprimei comandantului, care nu i-a lăsat să debarce pe uscat.

— **Rusia în pragul revoluției.** Gazetele din Paris ocupându-se de proclamarea stărei de asediu asupra orașului rusesc Kronstadt, deduc că Rusia se afla în ajunul unei revoluții. Imprejurimile orașului Kronstadt sunt în mare fierbere. Toate birturile și cafenelele sunt închise. Amiralul Mratskevici a primit ordin să cerceteze starea de spirit printre marinari.

— **Cine voia să fie regele Portugaliei.** La marile alergări de cai din Trouville (Franța) principele Miguel de Braganza a câștigat o jumătate milion de franci. Acest principe, după proclamarea republicei în Portugalia, a încercat prin tot felul de uneltiri să introducă din nou în acea țară sistemul monarhic. Probabil că banii ce i-a câștigat acum la alergările de cai din Franța îi va folosi pentru viitoarele sale străduinți de a deveni rege al Portugaliei.

— **Greva generală în Spania.** Din Madrid se comunică: Lucrătorii întrebunțați la transporturi, apoi tipografii, metalurgiștii, funcționarii comerciali și chelnerii de cafenele au declarat greva generală, în semn de solidaritate — pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă.

— **Jubileul Bulgariei.** Joi 15 August s'a sărbătorit în Bulgaria jubileul de 25 ani de domnie a regelui Ferdinand. Serbarea n'a decurs în modul însuflețit cum s'a așteptat, de oarece în întreagă țara bulgărească domnește mare fierbere contra Turciei, în urma măcelului de săptămâna trecută din satul macedonean Coceana unde au fost măcelăriți de oștirile turcești sute de bulgari. Naționaliștii bulgari desfășură o mare agitație în țară pentru a provoca un război cu Turcia.

Activitatea noastră.

Dare de partid, 9 coroane s'a primit din partea secțiunii române din Mediaș, trimise de tov. Ciora.

Mișcarea sindicală.

Greva legătorilor de cărți în Arad. De o săptămână tovarășii legători de cărți s'au pus în grevă. La cererea lor, cei mai mulți proprietari le-au dat ce au pretins, afară de trei proprietari cari nu voesc să iscălească tariful. Numele lor e: Schaffer József (Salacs-uteza), Kvitkovszki István (Weitzer-uteza 17) și Sárosi István (Halász-utez). Deci acești trei proprietari sunt boicotați. De asemenea sunt boicotați și 4 lucrători trădători. Pentru lucrătorii legători de cărți aceste locuri sunt de ocolit.

Fondul de agitație.

La fondul de agitație s'a primit 10 cor., dela tovarășii din Berlin, iar 1 coroană donată de tov. Ciora.

Secțiunea română din Budapesta ține întruniri, conferințe științifice și literare în fiecare Duminică seara la ora 8. Iar în fiecare Mercuri seara se țin ședințele seminarului liber, în restaurantul Tautner Ferenc în Népszínház-utca Nr. 9.

Poșta redacției.

P. G. B. Lugoș. Apare negreșit în numărul viitor.

Nemcsik Aurel, Arad. Acelaș răspuns. Rugăm ca articolele viitoare să fie mai scurte.

Redactor-responsabil: **Joan Fluoraș**

Tipografia Világosság, societate anonyma, Budapest, VIII., Conti-utca 4.